

V Praze Ferdinand Heller začal spolupracovat s hudebním skladatelem Bedřichem Smetanou. Otevřeli spolu klavírní ústav. Když Bedřich Smetana přijal kapelnictví v české opeře, vedl Heller ústav sám. V roce 1863 na popud Jana Nerudy sestavil taneční mistr Antonín Linek tanec zvaný Beseda, k němuž složil Ferdinand Heller hudbu.

Beseda byla sestavena z českých lidových tanců: sousedské, furianta, kominíka, obkročáku, kalamajky, rejdiváku a dalších. Poprvé se tančila v r. 1863, velmi rychle zdomácněla, především zásluhou studentů, a víc než padesát let se udržela jako samozřejmý program tanečních pořádků. Ferdinandovy zásluhy ocenila i Vlašim a v roce 1896 byl jmenován jejím čestným měšťanem.⁵

Servác Heller (1845 – 1922) vystudoval Karlovu univerzitu v Praze, kde dosáhl doktorátu. Po studiích se vypravil do Ruska, kde rok působil jako vychovatel. Po té se vrátil do Čech a začal aktivně působit v českém národním hnutí. Od

roku 1873 řídil po Nerudovi a Hálkovi společně s Josefem Sládkem časopis Lumír. Spolupracoval s Janem Nerudou, se kterým seděl v Národních listech v jedné kanceláři. Napsal řadu románů – Král stepi, Eugenie Ivanovna, Chánova dcera, Marie Šťastná, Na Červeném dvoře, Na horách, Pan markýz, Román na moři, V ovzduší kláštera. V roce 1884 byl zvolen říšským poslancem, v roce 1895 pak poslancem zemským.

S Podblanickem rovněž neztratil kontakt. Aktivně se zúčastnil demonstrací na Blaniku v roce 1868 a byl hlavním řečníkem o slavnostech ke stému výročí narození Františka Palackého v roce 1898, kdy bylo vlašimské Malé náměstí přejmenováno na Palackého náměstí. V roce 1899 mu za tuto aktivitu vlašimská městská rada věnovala fotografické album.⁶

Dr. Servác Heller zemřel při pobytu v Lázních Chyžích 2. 9. 1922. Byl pochován na Olšanských hřbitovech.

Ivana Preislerová

Poznámky:

1/ Moudrý Josef, Svoboda Jan, Vlašim nejen na starých pohlednicích, Vyšehrad 2003, str. 91

2/ Servác Heller, Z minulé doby, díl II., Český čtenář 1916 – 1923, str. 200 – 207

3/ Ottův slovník naučný, Praha 1897, díl XI., str. 330

4/ Servác Heller, c. d., díl IV.,

5/ OA Benešov, archiv města Vlašim, zápisy ze zasedání městské rady

6/ Tamtéž, rok 1899

OCHOTNICKÉ DIVADLO NA PODBLANICKU XX.

Pěvecko-ochotnická jednota Kašpar Kaplír ze Sulevic (2)

Před prázdninami roku 1863 v červnu napsal Vojtěch Vyšín do Votic dopis. V něm vyzýval občany k uspořádání sbírky na zřízení divadla. Sbírká skutečně proběhla, ale nebyla příliš úspěšná. V měšťanské besedě sebrali pouze 20 zlatých, převedeno na koruny: 40 korun. To bylo ovšem málo. Proto o prázdninách V. Vyšín se studentem Průšou uspořádali mezi občany novou sbírku. Vynesla 40 zlatých (80 korun). Vojtěch Vyšín, absolvent gymnázia v Jindřichově Hradci, věděl, že tamější knihkupec Landfras má ve své vile malé, už nepoužívané zahradní divadlo. Po krátkém jednání mezi Voticemi a Jindřichovým Hradcem vyjíždějí studenti Vyšín a Mašek na žebříňáku do Jindřichova Hradce a kupují Landfrasovo divadlo. Na žebříňák tehdy naložili úplný poklad: pódium, kulisy a oponu. Nic nevadilo, že na oponě byl vymalován Jindřichův

Hradec. Za krátký čas byl přemalován na Votice. Za velké pozornosti votických občanů vjel tento „divadelní“ žebříňák do Votic.

A teprve nyní začaly skutečné přípravy na první divadelní představení ve Voticích. Na tomto místě je však třeba připomenout, že se divadlo ve Voticích už hrálo dávno před těmito událostmi. Hrávalo se soukromě v bytech jen pro pár pozvaných.

Po přivezení jeviště se rozběhla činnost „Spolku votických studujících“ naplno. Urychleně se rozepisovaly role a hned se také rozdávaly jednotlivým účinkujícím. Byl zamluven sál a získáno povolení od hejtmanství. Mohlo se začít zkoušet.

Prvním stánkem votické Thalie se stal stejně jako v případě zpěváckého spolku letní sál hostince U města Hamburku. Je popsán v pojednání o zpěváckém spolku „Kaplír“. Hostinec měl

Pěvecko-ochotnická jednota „Kaplíř“ ve Voticích

sehraje

na oslavu 80letých narozenin spisovatele Jos. Štolby

ve čtvrtek 3. června 1926 v sále p. J. Filipka

Na letním bytě

veselohru o 3 jednáních.

OSOBY:

Marie Kapičková, majitelka domu	pí. Marie Hulínská
Tíny, } její dcery	st. Marie Pavlíková
Míny, }	st. Máňa Pišecká
Isidor Kapička, její manžel	p. Jan Děd
Eusebius Vostrý, poštovní rada	p. Ant. Opička
Jaroslav Havelka, profesor	p. Frant. Štroner
Berta, jeho choť	pá. T. Pavlovská
Česalová, vdova po presidentu krajského soudu	st. M. Růžičková
Dr. Česal, sekretář v ministerstvu, její syn	p. Jan Kadlec
Červinka, hostinský	p. Frant. Krček
Franc, podomek	p. Jindřich Pachtner
Panská paní Česalové	• • •

Děj koncem devatenáctého století v osamělé restauraci s letními byty a lázněmi uprostřed lesů, poblíže menšího města.

Režisér pan Jan Děd.

Začátek přesně o 8. hod. večerní.

CENY MÍST: I. místo 6 Kč, II. m. 5 Kč, k stání 3 Kč, galerie 2 Kč.

Předprodej lístků u p. Josefa Řezníčka.

Pozvánka na veselohru „Na letním bytě“ hranou dne 3. června 1926 u příležitosti oslavy 80. narozenin spisovatele Josefa Štolby.

sice ještě sál v prvním poschodí, ale ten se pro divadlo nehodil, protože byl nízký.

Dne 23. srpna 1863 šli voliči občané poprvé v historii města do divadla. Na plakátech, které se zachovaly, čteme hrdý nápis: „Městské divadlo ve Voticích“. Při zahájení pronesl Vojtěch Vyšín vzletný proslov k otevření divadla od Crhy. Prvním představením byla Klicperova fraška „Rohovín Čtverohý“ a ještě „Politika v lese“. Druhé představení bylo hned 29. srpna 1863! Opět to byla hra od V. K. Klicpery „Divotvorný klobouk“. I s tímto představením byla dávána další hra „Hraje si na vdanou“. Třetí vystoupení čilých ochotníků se konalo zase za týden 6. září 1863. Hra se jmenovala „Vypovězenec“ a autor byl uveden jen iniciálami B. k. M. I k tomuto představení se hrála další hra – „Rekrutýrka v Kocourkově“. Podle Flama ji přeložil Zbraslavský (také „úd spolku“). Je zajímavé, že hry, které se v prvních dvou představeních dávaly vždy jako druhé, neměly uvedeny své autory.

„Městské divadlo ve Voticích“ mělo hned na samém začátku své působnosti už jakýsi festival. Diváci viděli šest her. V jednotlivých rolích se představily 4 ženy (slečny) a 15 mužů. Byli to většinou studenti 3. až 8. třídy různých gymnázií. Pocházeli z Votic, Srbic, Arnošovic, Zahradnic a po jednom z Prahy, Netvořic a dokonce i z Jihlavy. Byli doplněni několika mladými z Votic: čtyřmi slečnami (Preisová, Pokřikovská, Stillerová a Lomová) a stavebním praktikantem E. Vrzalem.

Po prvních šesti hrách již sled dalších her nebyl tak rychlý. Nastala škola a studenti přijížděli domů někdy až po několika týdnech. Za nějakou dobu se celé divadlo přestěhovalo, ale jen přes ulici do nového sálu právě dostavěného hostince. Postavil ho místní sládek Václav Horák. Až do roku 1984 jsme hostinec znali pod jménem Zoulova hospoda. Dnes je zbořena. Na jevišti střídavě hráli studenti a ochotníci, kteří se také po vzoru studentů osmělili. V roce 1869 předal „Spolek votických studujících“ své divadlo votickým ochotníkům, protože nebylo dost studentského dorostu.

Divadelní ochotnický spolek byl zřízen roku 1870. Jeho prvním předsedou – dle stanov „ředitelem“ – byl Vojtěch Plojhar, pozdější prezident soudu. Svou funkci zastával až do sloučení ochotnického spolku se zpěváckým – do 24. ledna 1886.

Na původním studentském jevišti se hrálo do roku 1872, kdy bylo na návrh režiséra Ludvíka Filípka obnoveno a zvětšeno. Až po sloučení spolků pořídil „Kaplíř“ nové jeviště. Za poplatek 20 až 30 korun, později za 70 korun, ho půjčoval ostatním složkám. Bezplatně se půjčovalo jedině Sokolu, protože ve Voticích existovalo heslo „Co Kaplíř, to Sokol“. V té době bylo jeviště umístěno v sále hotelu Filípek, který byl po mnoho let úzce spjat s kulturním děním ve Voticích. Byla to samostatná stavba nad nynější restaurací Blaník.

Přílišná ochota „Kaplíře“ půjčovat jeviště Sokolu zdarma však vedla k velmi vážné roztržce mezi oběma spolky. Sokol si na půjčování tak zvykl, že ho nechtěl „Kaplíři“ uvolnit, ani když chtěli kaplířovci sehrát divadlo. Dlouho trvalo, než se spor, který se přenesl do celého města, urovnal.

Votické ochotnické divadlo mělo velmi dobrou úroveň. Z plakátů se dovidáme, že se velmi často hrály hry z repertoáru Národního divadla, např. RUR, Bezejmenná, Oblaka (J. Kvapil), Hnízdo v bouři (J. Hilbert).

Divadelní činnost nezůstala jen doménou „Kaplíře“. Později byl založen divadelní spolek „Svatopluk Čech“, dále hráli kromě Sokolů i Orlové a hasiči a občas i jiné spolky. Mnoho ochotníků hrálo i v několika spolcích. Jinak to asi nešlo, protože Votice byly velmi malé město. Důležité však bylo, že se hrálo často a dobře. Na divadlo se scházeli lidé ze širokého okolí.

Přehlédneme-li celou obsáhlou činnost prvních spolků ve Voticích, můžeme říci, že splnily své buditecké poslání a později, když se sloučily v Pěvecko-ochotnickou jednotu Kaplíř, se společně staly nositeli kulturního života na Voticku a příkladem pro celou řadu ochotníků v okolí Votic. Ještě dnes pamětníci vzpomínají na hudební i divadelní zážitky.

Zpěvácký spolek nenašel svého pokračovatele. Divadelní ochotníci však pracovali dál hlavně jako dramatický odbor Sokola a v nedávné době ještě pod Sdruženým kulturním střediskem, ale už s dlouhými odmlkami.

Čeněk Habart, Pavel Pavlovský

Pozn. red.: Text a obrázek převzaty z publikace „Votice“ (Čeněk Habart, Pavel Pavlovský, 1990: Votice, z historie města. MNV Votice, SKS Votice, Vlastivědný kroužek Votice. 74 str.).